

دیپلماسی انقلابی دیپلماسی فعال

دیپلماسی عمومی و صدور انقلاب از دیدگاه امامین انقلاب اسلامی

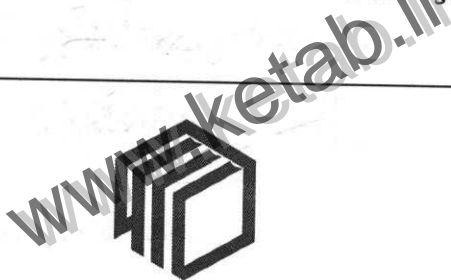
نویسنده:

سید امیرعلی ناقدی

انتشارات دیدمان

سرشناسه : ناقدی، سید امیرعلی، ۱۳۶۵ -
 عنوان و نام پدیدآور : دیپلماسی انقلابی، دیپلماسی فعال : دیپلماسی عمومی و صدور انقلاب از دیدگاه امامین انقلاب اسلامی/نویسنده
 سیدامیرعلی ناقدی.
 مشخصات نشر : تهران: دیدمان، ۱۴۰۱.
 مشخصات ظاهری : ۱۶۲ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۷۷۲۳-۳۶-۶
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 عنوان دیگر : دیپلماسی عمومی و صدور انقلاب از دیدگاه امامین انقلاب اسلامی.
 موضوع : خامنه‌ای، سید علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ -- دیدگاه درباره انقلاب اسلامی
 موضوع : Views on Islamic Revolution -- Khamene'i, Seyyed Ali, Leader of IRI -- ۱۹۳۹ -- دیدگاه درباره انقلاب اسلامی
 موضوع : خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸ -- دیدگاه درباره انقلاب اسلامی
 موضوع : Khomeyni, Ruhollah, Leader and Founder of IRI -- Views on Islamic revolution -- ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- تاثیر
 Influence -- Islamic Revolution -- History -- Iran -- ۱۹۷۹ -- ایران -- تاریخ -- جمهوری اسلامی، ۱۳۵۸ --
 DSR۱۵۶۲ رده بندی کنگره
 ۹۵۵/۰۸۳ رده بندی دیویی
 ۹۰۰۵۲۶۶ شماره کتابشناسی ملی

انتشارات دیدمان

عنوان: دیپلماسی انقلابی، دیپلماسی فعال
 نویسنده: سید امیرعلی ناقدی
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۷۲۳-۳۶-۶
 نشر: دیدمان
 تاریخ انتشار: پاییز ۱۴۰۱
 نوبت چاپ: اول
 شمارگان: ۶۰۰
 قیمت: ۲۹۲۰۰۰ تومان

www.DidemanBook.ir
 Pub@Didemanbook.ir

تهران، خیابان انقلاب اسلامی، مابین خیابان
 خردرازی و خیابان دانشگاه، مجتمع پارسا

تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۷۱۹۲۷
 پیامک: ۱۰۰۰۰۲۸۷

فهرست

مقدمه

۱۲ دیپلماسی عمومی
۱۴ لزوم توجه به دیپلماسی عمومی
۱۵ اهداف پژوهش
۱۷ سئوالات پژوهش
۱۸ پیشینه پژوهش
۱۹ کتاب‌ها
۲۲ پایان‌نامه
۲۸ مقالات

فصل اول

۳۱ ادبیات نظری و مبانی تحقیق
۳۳ بخش اول: ادبیات نظری
۳۳ ۱- از دیپلماسی تا دیپلماسی عمومی
۳۸ اهداف دیپلماسی عمومی
۴۰ رسانه و دیپلماسی عمومی
۴۲ دیپلماسی عمومی در ساختار کشورها
۴۵ دیپلماسی عمومی و قدرت

۴۶ ویژگی‌های اصلی دیپلماسی عمومی
۴۸ ۲- صدور انقلاب و انواع نگاه به آن
۴۸ مفهوم صدور انقلاب
۴۹ صدور انقلاب و امام خمینی (ره)
۵۱ گفتمان‌های صدور انقلاب
۵۴ بخش دوم: مقدمه‌ای بر چهارچوب نظری
۵۴ دیپلماسی عمومی در نگاه علمای تشیع
۵۵ سابقه تبلیغ در اسلام
۵۷ غرب ستیزی در نگاه علمای شیعه
۶۰ ارتباط با ملل دیگر در نظر علمای شیعه
۶۲ اصل دعوت و مبنای عمل علمای شیعه
۷۰ بخش سوم: چهارچوب مفهومی
۷۰ ۱- مبانی فقهی رویکرد علما به محیط خارجی و چهره‌های مختلف مواجهه غرب
۷۳ انواع رویکردها به کیفیت تعامل فرهنگ اسلام و غرب
۷۷ ۲- غرب‌گرایی دوران مشروطه و مدیریت علمای شیعه
۷۹ ۳- دوگانة روحانیت و تجدد:
۸۱ چهارچوب منتخب

فصل دوم

۸۳ بررسی دیدگاه‌های امام خمینی و حضرت آیت الله خامنه‌ای
۸۳ صدور فرهنگی انقلاب و دیپلماسی عمومی انقلابی
۸۴ بخش اول: امام خمینی؛ نگاه فرهنگی به جهان با تکیه بر اسلام جهان‌شمول
۸۴ ماهیت آنچه صادر می‌شود
۸۴ علت صدور انقلاب
۸۴ ۱- جهان‌شمول بودن آیین اسلام
۸۵ ۲- آشنا شدن مردم جهان با اسلام

- ۳- پیاده شدن احکام اسلام در میان سایر ملت‌ها..... ۸۶
- ۴- حفظ نهضت اسلامی ۸۷
- ۵- صدور انقلاب برای مهدویت..... ۸۷
- شبهه صدور انقلاب..... ۸۷
- ۱- صدور فرهنگی و معنوی انقلاب..... ۸۷
- ۲- پرهیز از حرکات تند و افراطی..... ۸۸
- ۳- ارتباط غیر رسمی..... ۸۸
- ۴- رفتار حسنه ایرانیان برای صدور انقلاب در جهان..... ۹۰
- ۵- لزوم ارتباط با ملت‌ها برای صدور..... ۹۱
- ۶- تبلیغات به شکل صحیح برای معرفی اسلام و انقلاب..... ۹۱
- نقاط ضعف و قوت، فرصت‌ها و تهدیدهای صدور انقلاب..... ۹۲
- ۱- تحقق صدور انقلاب..... ۹۲
- ۲- زمینه مساعد صدور انقلاب..... ۹۳
- ۳- کم‌کاری تبلیغ انقلاب از سوی ما..... ۹۴
- ۴- مقابله قدرت‌ها و دولت‌ها با صدور انقلاب..... ۹۵
- آینده پیش روی صدور انقلاب..... ۹۵
- ۱- لزوم مقابله با دولتهایی که مانع صدور انقلاب هستند..... ۹۶
- ۲- امیدواری به صدور انقلاب..... ۹۶

بخش دوم: حضرت آیت الله خامنه‌ای و انقلابی که به روش‌های فرهنگی

- صادر شده است..... ۹۹
- دیپلماسی عمومی و مفاهیم مرتبط..... ۹۹
- ۱- جایگاه دیپلماسی عمومی در انقلاب..... ۹۹
- ۲- برخی انواع دیپلماسی عمومی..... ۱۰۰
- شبهه‌های اعمال دیپلماسی عمومی..... ۱۰۱
- ۱- ارزش‌های معنوی انقلاب و دیپلماسی عمومی..... ۱۰۱
- ۲- پیگیری اهداف با آگاهی و بصیرت..... ۱۰۱
- صدور انقلاب، جایگاه فعلی..... ۱۰۱
- ۱- امام خمینی، ایدئولوگ صدور انقلاب..... ۱۰۲

مقدمه ◀◀

در عصر حاضر، افکار عمومی اهمیت بسزایی در پارادایم جریان ارتباط دارند. بطوریکه امروزه هر فرستنده پیامی نباید دیگر خود را به مثابه فرستنده پیام یک طرفه ارتباطی بداند. با حاکم شدن نظام‌های مبتنی بر رای مردم و به اصطلاح دموکراتیک در دنیای کنونی، اقناع افکار عمومی برای تأثیرگذاری بر کنشگری کشورها در فضای بین الملل، اهمیت بسزایی یافت.

اقناع افکار عمومی گاهی از سرنگونی یک نظام سیاسی جلوگیری کرده و گاهی نیز منجر به تغییر ساختار یک کشور شده و از طریق انقلاب، همه پرسی و یا کودتای رنگی، ماهیت نظام سیاسی کشور هدف را دستخوش تغییر می‌نماید. اما بطور رایج‌تر، گاهی منجر به تغییر رفتار دولت از طریق انتخابات، قانون‌گذاری، راهپیمایی صنفی و سایر روش‌ها می‌گردد. در این شرایط اگر افکار عمومی در جامعه هدف، برای قبول تصویر مطلوب متقاعد گردد؛ بر دولت خود فشار خواهد آورد تا مواضع و سیاست‌های خود را متناسب با کشور متقاعد کننده تغییر دهد. (ستوده ایرانی و علویان، ۱۳۹۱، ص. ۱۰)

تغییر ساختارهای سیاسی حاکم بر کشورها در قرن اخیر، رابطه مردم با دولت‌هایشان را از مدل ارباب و رعیت (فئودالی) و نیز سلطنتی، به مدل‌هایی پاسخگوتر در مقابل مردم تغییر داده است. در شرایط کنونی دیگر ساختارهای سیاسی فئودالی و یا پادشاهی‌های موروثی که هیچگونه حق اظهار نظری برای مردم قائل نیستند؛ دوام

نمی‌آوردند و روز به روز اخباری مبنی بر تضعیف یا سقوط دولت‌های غیر مردمی و غیر دموکراتیک به گوش می‌رسد. بر اساس آمارهای منتشره از مراکز معتبر جهان پیرامون شاخص دموکراسی^۱ و تعداد کشورهای دارای مردم سالاری، مردم سالاری بعد از دو جنگ جهانی و در نیمه دوم قرن بیستم، بغیر از مقاطع خاصی چون جنگ سرد، در حال افزایش بوده است (Torfasan & Ingram, ۲۰۱۰).

پیشینه مورد توجه قرار گرفتن افکار عمومی در غرب به انقلاب فرانسه و اولین بارقه‌های مردم سالاری در اروپا برمی‌گردد. زمانی که در نظام پادشاهی اروپای آن زمان، محافلی غیر از نجیب زادگان و اشراف شکل می‌گرفت که حاضرین در این محافل به تحلیل و نقادی پیرامون مسائل حکومت و امور سیاسی می‌پرداختند. یورگن هابرماس این محافل که فرای حکومت مستقر بودند را نشانگر ظهور طبقه‌ای متوسط و علاقمند به مسائل سیاسی تحلیل می‌کند. به این ترتیب بود که در آستانه انقلاب فرانسه، ژاک نکر^۲ (وزیر امور مالی لویی شانزدهم) اصطلاح «افکار عمومی»^۳ را ابداع کرد. (هربست و آر. بنیچر، ۱۳۸۲)

بعلت حاکم شدن نظام‌های مبتنی بر رای مردم چون نظام دموکراتیک، دموکراسی مشروط و مردم سالاری دینی؛ جریان‌های سیاسی برای بقای خود در حکومت نیاز به مقبولیت و جلب آرا و نظر مردم دارند. این مسئله در تمامی بخش‌های حکومت از قبیل بخش اقتصادی، بخش فرهنگی و سیاست خارجی تاثیر گذاشته است. لذا دولت‌ها در همه حوزه‌ها سعی می‌کنند شعارهای مردم پسندی ارائه بدهند.

عملکرد دولت‌ها در حوزه سیاست خارجی و دیپلماسی نیز بشدت متأثر از افکار عمومی است. بطوری که علاوه بر افکار عمومی داخلی که متقاعد شدن آنها ضامن استمرار انتخاب دولت می‌شود؛ اقناع افکار عمومی سایر کشورهای جهان نیز، سبب پیش‌برد کم هزینه و بهینه اهداف کشور در عرصه بین‌المللی می‌شود. «امروزه نمی‌توان به شیوه پادشاهان گذشته بدون اعتنا به آرا و نظرات مردم حکومت کرد. بلکه چگونگی

1. Democracy Index

2. Jacques Necker

3. Public Opinion

برداشت افکار عمومی از سیاست‌ها و رفتارهای کنشگران بین‌المللی اهمیت فراوانی دارد. ارتقای وجهه یک کنشگر نزد افکار عمومی جهانی، عاملی مهم در تضمین موفقیت او برای تحقق منافع و نیل به اهدافش محسوب می‌شود.» (هادیان و سعیدی، ۱۳۹۲، ص. ۳).

حاکم شدن نظام‌های سیاسی مردمی و سرنگونی حکومت‌های استبدادی و نیز اشکال سلطه خارجی چون استعمار، هرچند سبب افزایش نقش مردم در امور اجتماعی و سیاسی شد؛ ولی تحولات دهه‌های گذشته و بخصوص بعد از جنگ جهانی دوم و نیز جنگ سرد، باز هم تغییرات اساسی در جریان ارتباطات ایجاد نمود. جریان ارتباطاتی که در خلال آنها دستگاه‌های تبلیغاتی، مخاطبان را بمباران خبری می‌کردند و چندان اهمیتی برای رای و نظر مخاطب قائل نبودند. اما در سال‌های بعد از جنگ جهانی دوم، عدم توازن در جریان ارتباطی از سوی کشورهای توسعه یافته به سمت مخاطبان و مردم کشورهای دیگر، نیاز به ایجاد توازن را پررنگتر کرد.

در اواخر دهه ۱۹۶۰ این مسئله به مجامع بین‌المللی چون کنفرانس ۱۹۷۰ یونسکو رسید و هیات‌های نمایندگی کشورهای کوچک کننده خواستار ایجاد توازن بیشتر در جریان ارتباطات شدند. در سال ۱۹۷۲ نیز اکثریت اعضای یونسکو تاکید کردند که چنانچه جریان یک سویه موجود ادامه یابد، ارزشهای فرهنگی کشورهای جهان قربانی خواهد شد. این جریان منجر به تصویب برگزاری دو کنفرانس در سال‌های ۱۹۷۶ و ۱۹۷۹ بمنظور بررسی سیاست‌های جدید بین‌المللی ارتباطی شد (محمد جعفری، ۱۳۷۱).

این تغییر و تحولات در فضای ارتباطات، به حوزه دیپلماسی نیز ورود پیدا کرد. در شرایط جدید فقط مخاطب و گروه هدف دیپلمات‌ها، همتایان آنها در دستگاه دیپلماسی کشور مقابل نیستند. بلکه باید به نظر و رای افکار عمومی کشور هدف نیز توجه شود. این شرایط جدید در دیپلماسی که بسیاری از پژوهشگران از عنوان «دیپلماسی نوین» برای نام نهادن آن استفاده می‌کنند؛ زمینه ایجاد مجموعه وسیعی از مفاهیم دیپلماسی با عناوینی چون «دیپلماسی فرهنگی»، «دیپلماسی خط دو» و

«دیپلماسی عمومی» را فراهم کرده است.

«شکل‌گیری دیپلماسی نوین را می‌توان پیامد مستقیم تغییرات بنیادین محیط جهانی از قبیل ورود کنشگران جدید به صحنه و کاهش نقش انحصاری دولت‌ها، تحدید حاکمیت مطلق واحدهای سیاسی، افزایش تاثیر افکار عمومی بر رقم زدن تحولات داخل و خارج کشورها، مطرح شدن موضوعات کارکردی جهان شمول و پیشرفت چشمگیر فناوریهای ارتباطی دانست» (هادیان و سعیدی، ۱۳۹۲، ص. ۳).

در بحبوحهٔ زمان شکل‌گیری این مناسبات بین‌المللی در عرصهٔ جریان ارتباطات نوین بود که با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ میلادی، مفهوم نوینی از ارتباطات بین‌المللی توسط رهبر انقلاب اسلامی ایران طرح گردید. امام خمینی با مطرح کردن «صدور انقلاب» و محدود ندانستن انقلاب و ارزش‌های متحول‌کنندهٔ آن به محیط جغرافیایی داخلی، عملاً نشان داد که انقلاب اسلامی ایران جهانی است. امروزه در شرایطی که «صدور انقلاب» تبدیل به یک ادبیات رایج در سیاست خارجی جمهوری اسلامی و اصول قانون اساسی شده است؛ می‌توان به بررسی دقیق و علمی قرابت‌های این مفهوم با دیپلماسی عمومی پرداخت. زیرا در نگاه اولیه به نظر می‌رسد که شباهت‌های زیادی بین دیپلماسی عمومی و صدور انقلاب در اهداف، روش‌ها، سیاست‌ها و ویژگی‌ها وجود دارد.

دیپلماسی عمومی

قدمت اصطلاح دیپلماسی عمومی در ادبیات سیاسی جهان، به حدود دههٔ ۷۰ میلادی می‌رسد. «این اصطلاح برای اولین بار توسط ادmond گولون، رئیس دانشکده حقوق و دیپلماسی فلچر^۱ و نیز دیپلمات بازنشستهٔ ایالات متحده آمریکا، در میانهٔ دهه ۱۹۶۰ میلادی ابداع شد و در دهه‌های آینده مبنای عملکرد ایالات متحده آمریکا قرار گرفت» (Melissen, ۲۰۰۵, p. ۶).

می‌توان گفت شکل‌گیری عبارت دیپلماسی عمومی در بستر تغییر راهبردهای ارتباطی ایالات متحده از سخت به نرم بوده است. در این میان ارتباطات استراتژیک

۱. یکی از دانشکده‌های زیرمجموعه دانشگاه تافتز (TUFTS)

نقش کلیدی ایفا کردند. «اصلی ترین نشانه دیپلماسی عمومی، ارتباطات استراتژیک است که در آن مجموعه‌ای از موضوعات معمولی بسط می‌یابد که شباهت بسیاری به مبارزات سیاسی یا تبلیغاتی دارد. در این مبارزات، رویدادها و ارتباطات نمادین به منظور مشخص ساختن موضوعات اساسی یا پیشبرد سیاست مد نظر دولت برنامه ریزی می‌شوند. کاربرد تنوعی‌های دیپلماسی عمومی در شرایطی ارتقاء یافت که به موجب آن آمریکایی‌ها نیاز بیشتری برای ارتباط با گروه‌های دیگر از جمله رسانه‌ها، ابزارهای اجتماعی کشورهای هدف پیدا کرده و تلاش داشتند که علاوه بر قدرت نظامی از ابزار و مولفه ارتباطی و فعالیت‌های دانشگاهی استفاده کنند» (متقی، ۱۳۸۷، ص. ۵).

همچنین ارتباط با شخصیت‌های کلیدی از جمله ویژگی‌های دیپلماسی عمومی است. «یکی دیگر از ابعاد دیپلماسی عمومی، گسترش روابط پایدار با افراد کلیدی طی سالیان طولانی از طریق اعطای بورسیه، تبادلات فرهنگی - دانشگاهی - آموزشی، برگزاری سمینارها و کنفرانس‌ها و دسترسی به کانال‌های ارتباطی است.» (متقی، ۱۳۸۷، ص. ۵)

تعاریف متعددی برای دیپلماسی عمومی مطرح شده است. در فرهنگ اصطلاحات روابط بین الملل وزارت امور خارجه آمریکا، دیپلماسی عمومی چنین تعریف شده است: «برنامه‌های تحت حمایت دولت که با هدف اطلاع رسانی و اعمال نفوذ بر افکار عمومی در دیگر کشورها به اجرا در می‌آید». وزارت امور خارجه انگلستان نیز در تعریف دیپلماسی عمومی می‌گوید: «دیپلماسی عمومی آن چیزی است که ما از طریق همکاری با توده‌های مردم در خارج کشور برای دستیابی به اولویتهای بین المللی راهبردی خویش، از آن بهره می‌جویم» (U. S. Department of State, ۱۹۸۷).

البته در برخی تعاریف نیز نقش بازیگران مردمی در اعمال دیپلماسی عمومی پررنگ‌تر و نیز کلیدی‌تر است. مثلاً در این تعریف، فقط بازیگران مردمی دیده می‌شوند و نقش دولت بسیار کم‌رنگ است: «دیپلماسی عمومی شکلی از حمایت‌های سیاسی بین المللی است که در آن شهروندان یک کشور، روش‌های قانونی را برای نزدیکی به شهروندان کشور دیگر به کار می‌گیرند تا پشتیبانی مردمی برای مذاکراتی که در

کانال‌های دیپلماتیک انجام می‌شود را از کشور هدف به دست آورند» (Jr, Paul A., Smith, ۱۹۸۹). هر چند در این تعریف، در نهایت هدف دولتمردان یک کشور در مذاکرات تحصیل می‌شود، ولی بازیگران اصلی را گروه‌های مردمی معرفی می‌نماید. مرکز دیپلماسی عمومی مارو^۱، مفهوم مد نظر گولینون از دیپلماسی عمومی را به این شرح تعریف می‌کند: «دیپلماسی عمومی عبارت از اثر نگرش‌های عمومی بر شکل و اجرای سیاست‌های خارجی است. این مفهوم شامل ابعاد ارتباطات بین‌المللی و رای دیپلماسی سنتی، انجام فرآیند کاشت^۲ توسط مجریان افکار عمومی در سایر کشورها، اثر مقابل گروه‌های خصوصی دارای منافع یک کشور بر همدیگر، گزارش دغدغه‌های خارجی و اثرشان بر سیاست، ارتباط بین کنشگران عرصه ارتباطی چون دیپلمات‌ها و خبرنگاران و فرآیند ارتباطات بین‌فرهنگی است» (Snow & Taylor, ۲۰۰۹, p. ۴۰).

ناصر هادیان از جمع‌بندی تعدادی از تعاریف دیپلماسی عمومی، تعریفی بصورت مقابل ارائه می‌دهد: «طراحی و اجرای برنامه‌های راهبردی با هدایت و حمایت دولتها و با عاملیت مشترک بخش‌های دولتی و غیر دولتی به منظور درک و شناخت، اطلاع‌رسانی و اعمال نفوذ بر توده‌های مردم سایر کشورها تا آنها دول متبوع خود را برای پشتیبانی از اهداف و منافع ملی کشور عامل ترغیب نمایند» (هادیان و سعیدی، ۱۳۹۲، ص. ۱۰).

لزوم توجه به دیپلماسی عمومی

در سال‌های بعد از انقلاب اسلامی ایران، دولت‌های مختلف تاکتیک‌ها و سیاست‌های مختلفی را در اولویت برنامه‌های کلان و کوتاه مدت قرار داده‌اند. دیپلماسی عمومی نیز از این تاکتیک‌ها بوده است که در پژوهش‌های مختلف می‌توان میزان بکارگیری آن در دولت‌های مختلف را بررسی کرد. حال این سؤال پیش می‌آید که آیا بهره‌جستن یک دولت و عدم بهره‌گیری دولتی دیگر از دیپلماسی عمومی، می‌تواند مبنایی برای

۱. مرکز دیپلماسی عمومی مارو (Murrow Center of Public Diplomacy) از مراکز زیر مجموعه دانشکده فلچر است.